

US
9-687

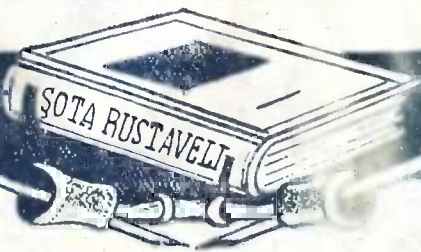
65
1-697

7 5 0

ენ
ო
ფ
ე
ნ
ო
ფ
ე
ნ
ო
ფ

1937

79

Bytyn ölkələrin proletarları, birləşin!

Jeni qyvva

XII il
dəvamı

Gırçystan LQGI Mərkəzi Qomitəsi və Xalq Maarif Qomissarıbyın
orqanıdır. GQ(b)P-nın orqanı—„Qommunist“ qəzetinin nəşri.

Sentijabr

1937-nçi il

№ 9

N Ö M R Ə M İ Z D Ə:

		Səhifə
Bəbir Məmməd-zadə	Qomsomol	2
—	Sovet gənclərindən ulu Stalinə salam	3—4
—	Borçumuz ə'la oxumaqdır	5—6
—	Şanlı jubilej qarşısında	7—8
—	Şota Rustavelinin xalq bioqrafiası	9—10
Şota Rustaveli	Bəbr dərisi gejinən pəhləvan	11—18
”	Avtandilin gylənşərə gəlməsi	18—20
—	Hakim uşaq	21—24
—	Əjlənçə şe'bəsi	

Oblozqa — rəssam Çapoşvilinindir.

05
9.687

Stalin, monqol qızı ilə

ՀԱՅԿ ԶՆՆԱԿՆԵՐ

Q O M S O M O L

Bir təkən vurun ərzə dynja ajaqə qalxsən,
Gəj acsən pənçərəsin ulduzlar jerə axsən,
Bytyn həjat, kajinat bizim gənçlijə baxsən,
Desinlər hansь tarix, dynjada hansь bir əsr,
Hansь devran jetirmiş bəjytmyş belə bir nəsl.
Biz bolşevik nəslilik-adresimiz SSSR
Dynjanın taleində xoş gynlər jazan bu jer,
Dirilijin, həjatın çanьдыр, mə'dənidir,
Qəhrəmanlar jürdudur, ijitlər vətənidir.
Bu torpaxda saxlanыр çavan əmrymyz bizim
Bu əlkədə kykrəjir daşan kənlymyz bizim
Qyvvet alыр qolumuz Qreml gynəşindən,
Bytyn proletariatın bəjyk şanь işindən.
Jaşьмыз az olsa da tykənməzdir qyvvenimiz,
Bu çavan saqьмызда nələr etməmişik biz,
Altında daq durmajan aqыр beşillikləri
Qaldырьб cijnimizdə aparmьşьх irəli
Millionların səfində alнь acьq durmuşux.
Cox əngəllər jьхтмьşьх, cox nəhənglər qurmuşux.
Dərs alьb Bajduqovdan, Cqalovdan, Şimidtdən,
Şaxtların qartalь Aleqsej tək ijitdən
Ildьгьм syr'ətile atlajьььq irəli
Gynymyz ətyr kecir beli bykyk illəri.
Cyr'ətimiz ox kimi jaralajьr dyşməni,
Bizik gəjlər tərлань, bizik jerlər aslanь.
Bizik ez əlkəsinə arqa durub gəz dikən,
Bu Qьзы sərhədlərə çanьмызla sədd cəkən
Qьгьлмьз qatarьмыз bu syr'ətli gedişdə,
Partijanın rezervi qomsomol hər bir işdə,
Çanla-başla carьşьb reqordlar əldə etmiş
Cynki Lenin-Stalin bu gənçliji bəjytmyş.

BƏBİR MƏMMƏDZADƏ

SOVET GƏNÇLƏRİNDƏN ULU STALINƏ ALOVLU SALAM!

BEJNƏLXALQ GƏNÇLƏR GYNY

Bu il XXIII Bejnəlxalq Gənçlər Gyny, son dərəcə aqır gərgin bejnəlxalq vəziyyətdə bəjrəm edilir: qərbdə myharibə ocağı olan Germanija və Italja faşizminin quduzlaşmış hücumlarına dəşgərən qəhrəman İspanija gənçləri bir ildən artıxdır ki, öz mybarizə bəjrəməyə əjmədən cərpəşir və xysusi gənçlər bətafionu dyzəldərək, xalq cəbhəsini məhkəmləndirirlər. Şərqdə vəhşi Japoniya İmperializminin coxmillionlu Şimali-Cin xalqına qarşy aparıdğı qəsbkarlıq myharibəsinə silahla çavab verən Cin revolyusion gənçləri qəhrəmanlıq nymunələri gəstərir.

Bejnəlxalq Gənçlər Gynyny; qapitalist ölkələrində yaşayan gənçlər, faşizm çəlladlarının tə'qibləri və hədələri altında kecirirlər.

Stalin Qonstitusijasının parlaq gynəşi altında bejyən, şəxsən ulu Stalinin və bolşevilər partijasının ata qajdışy ilə tərbiyələnen Sovet gənçləri isə, tamamilə başqa bir şəraitdə, azadlıq və sənliklə XXIII Bejnəlxalq Gənçlər Gynyny bəjrəm edirlər. Bu bəjrəm ölkəmizdə: dynjada ən jyksek demoqratiya secki ysulu ilə SSRI Baş Sovetinə aparılaçaq secki qampaniasy, qomsomolda hesab - seckilərin kecirilməsi, Staxanov

Qızıl əskərlər qultur istirahətdə

(Sojuzfoto—G. Ş.).

hərəkətlərin ildənümü və bu hərəkətlərin geynməmiş jyksəkljə qaldırılmas, gənclərin nəvbəti hərbi saqrış kimi myhym sijasi hadisələrə təsadüf edərək Bəyjk Oqtjabr Revolysijasın XX ildənümü ərəfəsində qejd edilir.

Əlkəmişə 150.000 pilot vermək şyary şərəflə və bəyjk entuziazm ilə jerinə jetirilməkdədir. Artıx biz qanatlı adamlar nəslı olaraq, dınyada hamıdan uzaq, hamıdan jyksək və syr'ətlə ucmağa nail olmuşuq.

İlanlı cəllərdə aq pambux və taxıl tarlaları jaradan, jyksək daqların tərələrini və jer altın fəth edən, dərin dənizlərdən və sonsuz fəzalardan eç alan, çöşqun cajlara jeni istiqamət verən, sirrli buz daqların və jer xəritəsinin namə'lum aq ləkəsini təslimə məçbur edən, hər sahədə dınya reqordları qazanan gənclərimiz məqlub edilmədirlər! Bu gənclijin qıvvəti qarşısında hec bir faşizm hüçümü dajana bilməz!

Gənclərimiz Marqsizm - Leninizm revolysion teorijasın jorulmadan mənimsəməklə, sınıfı saıxılıq qat-qat artırmalıdır. Əlkəmişdə qaritalizm rəstavrasiyası ucın calışan, ordumuzu sarsıtmaq istəjən, gənclərimizi alcaq faşizm sijasəti qarşısında diz cəkməjə məçbur etmək istəjən masqalı dışmənlərimiz, qanlı faşizm şpionları, alcaq vətən xainləri olan Tuxacevski, Jakir, Ejdeman, Saltanov, Fajnberq, Luqjanov, Bubkin kimi əçlafların həmfikirlərini sonunadək ifşa və darmadaqlı etmək lazımdır.

Əlkəmişin qızıl sərhədlərini çəsərtlə qorumaq ucın ən jaxş saqlam və bilikli gənclər hesabına Qızıl Ordu sraların məhkəmləndirmək-Qızıl Ordunun hərbi-hava qıvvələrinin şefi olan Lenin qomsomolu təşkilatın gıydəlik vəzifəsidir.

Kecən il Mosqvanın Leningrad rajonundan 1.500 saqrış gənçin Stalin joldaşa jazdıqlar məktubda dejilir: «Qoj bytın daxili və xariçi dışmənlərimiz, bytın imperialistlər, faşistlər, rəhbərlərimizin həjatına qəsd edən bytın qontrrevolysion naçinslər - trotskist və zinovjevçilər bilsinlər ki, Lenin qomsomolu, bytın sovet gəncləri, işçi sınıfın işi uqrunda, vətən uqrunda, -partija uqrunda, bizim sevimli rəhbərimiz Sizin jolunuzda öz həjatın və son damlasına qədər bytın qanını bəyjk fədakarlıqla verməjə hazırdır».

Bu səs cox millionlu sovet gənclərinin və bytın dınyanın antifaşist gənclərinin səsidir.

Xoşbəxt əlkəmişin qızıl sərhədlərini son damla qanıyla qədər qorujaq! Bytın dınya əməkçilərinin faşizm həbsxanalarında cıryjən qəhrəman oqullarına jardımlı ucın MOPR təşkilatın daha da qıvvətləndirək! Bəşər səadətinə pozan və onu səfələtə syrykləjən faşizm və imperialism dınyasın kökündən sarsıtmaq ucın, bytın dınya gənclərinin vahid mybarizə çəbhəsini daha da məhkəmləndirək! Hüçüm edənlərin zərbəsinə məhv edici zərbə ilə çavab verək!

„Jaşasın sovet gəncləri“ (Stalin).

Bytın antifaşist deıyşçylərə, qorxmaz qəhrəman Qomintern sukancısı Dimitrov joldaşa mybariz gənçlik salamı!

Jaşasın bytın dınyada qommunizm!

Jaşasın bytın dınya əməkçi gənclərinin, imperialist myharibəsinə və faşizmə qarş, sıllı uqrunda, sosializm uqrunda mybarizəsi gınyı olan XXIII Bəjnəlxalq Gənclər Gınyı!

Sovet gənclərindən ulu Stalinə alovlu salam! Jaşasın myəllim və dostumuz, xalqların ulu rəhbəri Stalin joldaş!

VƏTƏN, ÖLKƏ VƏ STALIN JOLDAŞYN QARŞYSYNDADA BORÇUMUZ — Ə'LA OXUMAQDYR

QIJMƏTLƏR, BİRİNÇİ RYB' VƏ SOSIALİZM JARBYŞ HAQQYNDADA REDAQTORUN SƏHBƏTİ

Jaj qaniqullary qurtardy və biz təzədən məktəbə gəldik. Məktəbə, jyrş və eqsqursijalarymızın nətiçəsi olan—jaj ərzində topladqymız bitgi qurularny, həşəraty, daş qolleqsijalaryny gətirmişik. Biz hamymız dinçəlmış, bəjymış, gyləşdən qəzarmış və jeni dərs ili ysyn qyvət toplamışyq.

Məktəb də öz vaxtyny boş jərə itirməmişdir. O, gəzəl Stalin bəxşişi ilə — bəjyk vətənimizin tarixi yzrə jeni dərs kitabı ilə zənginləşmişdir.

Pedaqoqlarymız da dinçəlmış, saqlamlaşmış, təzə qyvət toplamışlardyr. Onlar, məşqələlərə başlamaq ysyn bizi, rəvazişli gəzləjirər.

Beləliklə biz tezliklə məktəb sqamjasyndada oturaçajyq. Bu ilin birinçi zəng səsi eşidiləcək və my-

əllim gələcəkdir. Lakin zəngin vurulmasına az-cox vaxt qalmışdyr. Gəlin, uşaxlar, bu vaxt səhbət ysyn istifadə edək; sadəcə olaraq öz sənif işlərimizdən danışaq. Hər şeydən əvvəl qijmətlər haqqında. Kecən il sizlərdən bəziləri belə dşynyrdy: indi hələ birinçi ryb' dəjlik, ə'la qijmət almaq ysyn vaxtymız coxdur. Birinçi ryb', onun da-

lınça ikinci və ysynçy ryb' də kecdi, belə dşynənlər isə, orta qijmət almaq qorxusu altında qaldylar. Əzynyiz bilirsiniz ki, „orta“ qijmət, orta qijmətdir və o, hər halda „jaxşy“ dəjil. Hələ „pis“ qijmət almaq qorxusu da jox dəjildi ki, bu, sovet məktəblisinə jaraşmaz.

Uşaxlar bu qorxulardan qurtarmaq ysyn əzlərini bərkildilər və çanışan ləq lə işə girişdilər.

Dərsin ilk gyny (Sojuzfoto)

Lakin keçdi; imtahanlar onların üstünə almışdır. Beləliklə birinci ryb'də dərsə sojuq baxaraq, gələcək ryb'lərə arxayın olan uşaqların bir çoxu doqrudan da dərsi pis nəticə ilə qurtardı.

İndi siz deyin, keçən ildəki səhvi nəzərə alaraq, lap birinci gündən həvəli və energiyalı oxumaq lazım deyilmi? Jeri gəlmişkən, nə çyrə oxumaq haqqında danışaq. Bəziləri deyir ki, hamı əlacı ola bilməz və hamının qabiliyyəti bir çyrə deyildir... Lakin qabiliyyətin bir çyrə olmasıyla yaxşı oxumağa o qədər də dəxli yoxdur. Əgər sən işdə davamlı, diqqətli olsan, öz üzərində çalışmaq bacarsan, tənbellik etməsən və bugün gərəcəyin işi sabaha qoymasın, o zaman sən dərstdə müvəffəqijət qazanarsan. Lakin, əgər sən kitabı ancaq tamaşa edərək, dərslərində vərdisiz olursan və məsələlər sığarmırsansa, onda sən qabiliyyətin nə çyrə olmasa da sən bilijinə və məktəbli olmağına bir qruş da qiymət verilməz.

Bir necə söz də jarışlar haqqında danışaq. Dərs ilinin əvvəlində uşaqlar məktəbə jəqılan kimi, neçə jarışmaq, faizləri neçə hesablamaq, jarışların gedişini neçə joxlamaq haqqında uzun-uzadı danışmalar başlanır. Çox vaxt jarış hesabını aparmağa, lyzumsuz jərə olaraq, çoxlu vaxt itirirlər.

Bu isə çox sadə bir işdir. Jalnız ən yaxşı qiymət üçün jarışmaq olar. Fərz edək ki, sən inlə mən ana dilindən „orta“ qiymət almışsın, indi isə kimi „yaxşı“ və kimi „əla“ qiymət almağa çalışsın. Bunu çox asanlıqla müəjjən etmək olar.

Keçən il Mosqvanın bir çox məktəblərində ryb'lər yzrə jarışmışlardır. Məktəblilər və jə sənəflər müəjjən ryb'ərzində bytyn bir səra dərsləri jaxşılaşdırmaq üçün şərtləmişlərdir. Məsələn, keçən il çəbrdən „orta“ qiymət alan tələbə birinci ryb'də çəbrdən „yaxşı“, ikinci və ondan sonrakı ryb'lərdə „əla“ qiymət almaq şərtini qəbul etmişdir. Dərs ilinin sonunda isə bu jarışlar əjynç qramotaları ilə həll olundu.

Jalnız jarışların doqrudan da sosializm jarışı olması lazımdır ki, qabaqcıllar geri qalanlara kömək edərək, onların geri qalmasına sevinməsinlər.

Demək, kicik səhbətimizin ikinci nəticəsi belədir: elə oxumalı ki, ryb'dən rybə qiymətləri jaxşılaşdırmaq, əlacı və əjynç qramotasını qazanmaq mümkyn olsun.

Nihajət, uşaqlar, ana dilini yaxşı əjrenmək haqqında bir necə söz. Redaksiyamıza gələn pioner məktublarında bir çox qrammatika və s. səhvləri gərynyr. Belə savadsızlıqdan utanmaq və savadlı jazyb oxumaq işinə həqiqi surətdə—pionerçəsinə girişmək lazımdır.

Uşaqlar, jadda saxlayın ki, savadsız adam sosializm quruluşuna bəjyk fajda verə bilməz; elə adamdan yaxşı inženner, müəllim və qomandır sığa bilməz.

Budur, dərslərimiz başlanırkən biz bu haqda danışmaq istəjirik. Qalan nəticələri isə əzyunuz sığarın.

A. Stroev.

(30 Avqust tarixli „Pionersqaja Pravda“-dan).

ŞOTA RUSTAVELİNİN DOĞULMASYNIN 750 İLLİJİNƏ

ŞANLY JUBILEJ QARŞYSYNDAY

Bu il deqabr ayında, qardaş gırçy xalqynın bejyk şairi, gırçy poeziasynın misilsiz sənətkar, dahi və ustas— Şota Rustavelinin anadan olmasynın 750 illijinin tamam olmasynı mynsibətilə, jubilej kecirilir.

Hazırda, bytyn sovet ölkəsi, **Stalin** epoxasynın şən və xoşbəxt xalqlar, bu şanlı bajrama ciddi olaraq hazırlaşyrlar.

Şota Rustavelinin yaşamış olduqu devrdən, jeddi əsr jarym kecmişdir. Lakin buna baxmajaraq, onun ölməz şeirləri və ady şəhretlə yaşamada və hərmətlə jad edilməkdədir. Buna gərədir ki, bejyk gırçy xalq, sosializm revolysijasından sonra, öz doğma şairi-

ni daha yaxşy anlamaqda başlamış və ona öz həqiqi qiymətini vermişdir.

Rustaveli, dynja miqjasında əhəmiyyətə malik bir simadır. Onun qiymətli və ölməz şeirləri, uzun illərdən bəri aqyndan-aqyza dejlərək, əsrimizə qə-dər yaşamış və dynja qlassiq ədəbijjatynın gərəkəmlı bir nymunəsi kimi, xalqymızın şyurunda jərləmişdir.

Şota Rustavelinin dərin bir içtimai seçijjəyə malik, saf və təmiz sənətinin gözəl ifadəcisi, liriq şeirlərlə dolu „Bəbr dərisi gejmış pəhləvan“ əsəri, əsrlər boju yaşyaraq, bugyn sosializm ölkəsi xalqlarynın əziz poemasy olmuşdur. Onun gözəl və şeirijjətlə dolqun misra'lar myxtəlif dillərdə, fərəhlə gəzir.

Kecmiş dynja, bytyn myrtəce' sənif-
lar, bəyjk şairi anlamamşlar. Sənət
və qultura jarpaxlarıny qan ləkələri
bojajan feodalizm, carizm və onun ar-
dınça-mənfur mənşeviqlər ysulidarəsi,
Rustavelini xalqın gəzindən salmaq
calışmış və ona düşmən kəsilmişdilər.
„Bəbr dərisi gejmış pəhləvan“ əsərinin
ilk nəşri, vaxt ilə xristijan ruhaniləri-
nin kəskin protestinə məruz qalmış,
oda atıbb jandırmış və jeri gəldik-
cə hajasızcasına təhrif edilmişdir.

Lakin Rustavelinin qydrətli poezijası,
zylmət pərdələrini jartaraq, ajdınlyq
sıxdı və jalnız proletar diqtaturası və
Sovetlər hykuməti devrində, jalnız **Le-
nin - Stalin** milli səjasətinin tam qələbəsi
devrində, bəyjk şairin həqiqi qiyməti
bilindi və onun adı cəkilən jerlərdə
sevinç və məhəbbət alqışları uçaldı.

„Bəbr dərisi gejmış pəhləvan“ poe-
ması—dərin mə'naja, titrədiçi liriqaja
və parlaq, byllur bədiiliyə malikdir. Bu
əsərin ahəngdar misra'ları—səmimi duj-
qu, ijtlik və qəhrəmanlyq idealları ilə,
fədakar dostluq, sədaqət və məhəbbət
hissilə doludur.

Poema, düşməne qarşı əlym və nif-
rətlər jaqdyraraq, xalq qəhrəmanlyq-
ny çəsəret və rəşadətini kəskin obraz-
larla və bəyjk jaradşylyq məharətilə ən
şərəfli bir movqəe qaldırr.

Rustaveli, öz devrinin bytyn myxtə-
lif təzahyrny bu əsərdə bəyjk ustadlyq
və olduqca şairənə əks etdirmişdir.
Onun jaradşylyqında olan qydrət, xalq-
larda sənətə və şairə qarşı jeni həvəs
və maraqlı bir baxış dujqusu ojadır.
Onun bədii jaradşylyqı gırçy xalq
arasında geniş jajılmış və xalq jarad-
şylyqından ajrylmaz olmuşdur.

Onikinçi əsrin eqonomiqası, içtimai
məişət və sənət, „Bəbr dərisi gejmış
pəhləvan“ poemasında cox mahirənə
olaraq gəstərilmişdir.

Şota Rustavelinin şanlı və mybarək
jubileji, **Lenin - Stalin** partijasyny hər
bir sahədə olduqu kimi, həmcinin sən-
ət və qultura ja verdiji hədsiz qiymət
və ehtiramı, ulu **Stalin** bizə bəxş
etdiji şən və xoşbəxt həjatımızda sosia-
list qulturany cıcək tək. asdyq faq-
tyny, bytyn dynja qarşısında bir daha
fərəhlə nymajış etdirəcəkdir.

ŞOTA RUSTAVELİNİN XALQ BİOQRAFİYASİ

Naqıcsıların dediyinə görə Şota Rustaveli, Axalsixe jaxnıloğında Rustavi kəndində doğulmuşdur. Onun atası yerli „tavadi“ zəngin feodal və şair Saxruxa olaraq, onunla ədavət edən digər feodal tərəfindən zəhərlənib öldürülmüşdür.

Atası öldəndən sonra Şota, Tbeti monastırının rahibi olan dəjıssının yanında tərbiyə edilmişdir. Şota, Tbetidə liriq şeirlər yazmağa başlamış və Mesxo-Çavaxetijada məşhur olmuşdur. Tbetidən sonra Şota uc ilə İqalto akademiyasına gəlmişdir. Qralıca Tamara, Rustavelidən xəbər tutaraq onu saraja jaxnlaşdırır. İqaltodan sonra, Şota baş-

lıca olaraq fəlsəfə təhsilini davam etdirmək ucun Tamara tərəfindən Bizansa gəndərilmiş və Tamara şahıloğının 14-çy ilində (1184-1212-çi il) Msxetijaja qayıtmışdır.

Bu zaman ucun bir sıra əsərlər, tarixi məqalələr jazmış olan məşhur şair, Gyrçystan tarixini jazır və Msxetijada maarif işi ilə məşğul olaraq məktəb açır, özy oxudur və i. a.

Qardaş qacandan sonra Şota məşhur poemanı jazaraq orada qardaşının Tamaraja məhəbbətindən istifadə ilə poemanı Tamaraja həsr edir. Bir şajijəyə görə bu poema, Tamaranın Georgi Rusidən (rus qnjazı Andrej Boqo-

İjubskinin oqlu) boşanandan sonra, ikinci dəfə ərə getdiji David Soslaninin yanında oxunmuşdur. Digər rəvayətə görə isə poema, Tamaranın David Soslanijə ərə getməsindən əvvəl ona oxunmuşdur.

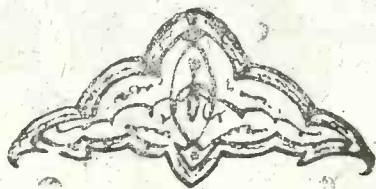
Şota, Mxetijaja qayıdandan bir az sonra bilir ki, Tmoqvi yaxınlığında feodal Toma Tmoqvelinin gəzəl qız var və onu almaq istəyir. Şota Juxar Tmoqvijə gedir. O, jolda Ormotsi qalasında yaxınlığında yerli əhalidən Abaşidzenin qızına rast gəlir. Şota ondan icməyə su istəyir. Qeqela adlı bu qız, onu evə dəvət edir. Onlar bir-birinə bənd olurlar. Qız öz taleini Şota ilə bağlamağa razı olur, lakin şərt qoşur ki, Şota başqasına sevsə, Qeqela onu eldyrəcək, əzy xəjanət edərsə Şota onu eldyrməlidir. Şota öz səfərinin məqsədini Abaşidzedən gizlədərək, yolun davam edir.

Şota Tmoqvidə Tomanın qızı Ninonun qeyriadi gözəlliyini görəncə, ona aşiq olur. Cox cəkmədən toj məsələsi həll olunur və təjil olunmuş vaxtda toj edilir. Tojdan sonra Şota öz arvadı ilə evinə qayıdır. Lakin, Abaşidzenin evinin yanından deyil, başqa yol ilə qayıdır. Qeqela Şotanın evləndiyini bildikdə, kişi paltar geyərək jolda onun

qabaqın kəsir və arvadın göstərməyi tələb edir. Bir şajijə görə, Qeqela sonradan Şotanın eldyryr, digər şajijə görə isə Ninonun daha gəzəl olduğunu bojnuna alaraq onlara xejir-dua verir.

Naqılcıların dedijinə görə, Tamara əzynə əlməz poema həsr etmiş olan şairə ujur, onu sevir və Ninonu boşajaraq onu alması təklif edir. Şota bu təklifi rədd edərək deyir ki, onun arvadı, onun məhəbbətinə lajiqdir və o arvadın buraxa bilməz. Tamara hirslenərək intiqam almaq və loqa şairi eldyrmək istəyir. Şota, kinli Tamaranın əlindən Bizansa qaçır və orada yaxşı gizlənmək ucun rahibliyə girir.

Əfsanələr deyir ki, Şota, Bizansdan Qydsə qaçmış və orada cox qocalmış elmişdir. Əfsanəyə görə Qydsə monastrın divarında Şota Rustavelinin şəkli var idi. Şotadan sonra qalan oqlu Qavriil, Zarzmin monastrın rəhbəri olmuşdur. Monastrın divarlarında kə jazylarda onun adı çəkilir. Xalq əfsanəsi jeni gırçy əlifbası tərtibini və mətbəə dəzğahı ixtirasını, Şota Rustavelinin hesab edir. Bytyn bu materiallar jubiley təntənələri qarşısında Tbilisi universiteti tərəfindən „Rustaveli adına institutun əsərləri“-ndə nəşr ediləcəkdir.

BƏBR DƏRISI GEJİNƏN PƏHLƏVAN

(Qısa məzmunu)

Rəs. I. Toidze

Rəbstanın çox qoçalmış olan padşah Rostevan öz vəzirləri ilə razılaşaraq, jeganə qız—naqıllarda deyilən qədər gözəl Tinatini şahlıq taxtına əjləşdirir.

Bu təntənəyə ərəb səltənətinin hər tərəfindən adlım adamlar gəlir. Məmləkətin silahlı qüvvələrinin başçısı, Tinatinə gizliçə aşiq olan gənc, gözəl və qəhrəman Avtandil də təntənədə iştirak edirdi.

Bəylik ziyafətdən sonra Avtandil, Rostevan-şahla çədyrbazlıqda və ovasıya. Çədyrda Avtandil, Rostevan-şaha ystyn gəlir və Rostevan buna qəlbədən sevinir, çünki Avtandili, o özy tərbiyə etmişdi.

Ov və çədyrbazlıq mərasimi qurtarmışdı ki, Rostevanla Avtandil, bircən-birə, buiaq başında yatıb göz yaş təkən qərribə bir gənçi geryrlər.

Gənc bəbr dərisi gejinmişdi və yanında qara at dajantmışdı. Qərrib gənc o qədər gözəldi ki, günəş kimi ətrafına işıx salırdı. Rostevan bir nəfər göndərib gənçi öz yanına saqırtırdı, lakin o gəlmir. Bu zaman padşah öz çəngavərlərindən oniki nəfər ən yaxşıları göndərib gənçi zorla cəkib gətirməyi əmr edir. Qərribə gənc silaha əl atıb gerylməyən çəldliklə vuruşur və oniki nəfərin hamısını qırdı.

Bu mənzərəni görə padşah və Avtandil bytyn qoşunla birlikdə gənçə hücum edərək, onu əsir etmək istəyirlər. Padşahın və qoşunun yaxınlaşmasını görə gənc isə atın belinə atılaraq, bir an icində gözədən itir. Bu müvəffəqijətsizlikdən son dərəcə

Ziyafətdən sonra Avtandil, Rostevan-şahla ova cədyr.

Gənç təbr dərisi gejinmişdi və yanında qara at dajanmışdı.

kədərənən Rostevan rahat ola bilmirdi. Tinatin, gənçin dalınca adamlar gəndərməji məsləhət gəyr. Gənçi axtarmaq ucyn padşah adamlar gəndərsə də, onlar bir ildən sonra qajədb nə gənçə və nə onu gərən bir nəfərə rast gəldiklərini sejləirlər.

Rostevan bununla rahatlanırsa da, əsarlı gənçin kim olması ilə son dərəcə maraqlanan Tinatin rahat ola bilmir. O, Avtandili jəpnə saqırtırb gənçi axtarmaqda getməsini riçə edir və bunun ucyn uc il vaqt qojur. Bununla bərabər o, Avtandilə, onun sevgisi haqqında bildijini və Avtandil onun həməşiqi, həm də ən jaxş təbəəsi olduqu ucyn Tinatinin riçasınlə jərinə jətirməjə iki qat calışmalı olduqunu xətlədir.

Əz tərəfindən Tinatin, Avtandildən başqa ər arzılamamaqda və onun qajətməsini səbirliklə gəzləməjə səz verib-ənd icir,

Bu vəziyyətdən sevinən Avtandil, guja hydud bəjuna gedib bəzi ysjansı oblastlar itaət altna almaq ucyn padşahdan izn istəjir. Padşah razılıq verir.

Hydud bojuna gələrək, Avtandil, nə ucyn gəldijinin sirrini acıb öz sevgili qulu Şərməddinə sejləjir və onu öz jərinə qojub qəribə gənçi axtarmaqda jola dıyır. Jola səxarkən Şərməddinə tapşır ki, bəzən onun adından padşaha məktub jazınlə və əjər uc ilə qəder qajətməsa onun əlym xəbərini versin. Bundan sonra Avtandil öz aq atını minib uzaxlarda itib gedir...

Avtandil, qəribə gənçi cox axtarır. O, gəzəl Tinatinin eşqi ilə gəzir və səhralar əz gəz jəslar ilə suvarırdı. O, həm şərqə, həm qərbə gedir; o, həm insan jəsjan jərləri və həm də quru-boş səhralar gəzir, lakin axtarıbından hec bir iz tapa bilmir.

Uc ilin qurtarmasına iki aj qalmışdı. Onun əlym xəbərini padşaha verməsinlər deyə Avtandil geri qajətmə fikrinə dıyır. Lakin əli boş, jəni qəribə gənçdən bir xəbər bilmədən geri qajətmə o, əzy ucyn əlymdən pis hesab edərək, qıysə ilə dolu olan səjəhətinde dəvam edir...

Bir dəfə Avtandil bir çejran əldyryb ətini kabab cəkirdi. Birdən altı nəfər atını ona doqru gəldijini gəyr. Altı nəfərin biri jəralı idi və iki

nəfəri onun qollarından tutub gətirirdilər. Avtandil zrehini gejinib aq atə minir və gələnlərə qarşy caparaq, kim olduqlarəny soruşur.

Onlardan biri, uc qənjaz qardaşlar olduqlarəny səjləyib, indiçə bəbr dərisi gejinən dəli bir gənçə təsadyf etdiklərini və qənjazlarəny kicik qardaşy, gənçi tutmaq istərkən gənçin, qamcə zərbəsi ilə onun başəny jardyqəny ilə və edir. Gənçin uzy gynəş kimi parlajyrməş.

Onlar gənçi gərdukləri tərəfi gəstərir və sevinçindən qəlbi dəjynən Avtandil onlarəny gəstərdiji tərəfə doqru capy. O, jorulmadan tam iki gyn qəribə gənçi izləjir və ucynçy gynyn axşamə səx meşəlikdə qajalar arasənda olan bir maqara gəryr ki, qəribə gənç həman maqaranəny qabaqənda atdan düşyr və maqaradan onun qarşyşyna qara paltarə gənç bir qadəny səxyr. Gənç: „Əsmət, başyçan!“ dejib onu baqyryna basy və həngyrtu ilə aqlajy...

Onlarə daha yaxşy gərmək ucyn Avtandil atdan düşyb bəjyk bir aqqaça səxyr və maqaranəny gydəməyə başlajy.

Beləliklə geçə kecir və səhər acylyrkən Avtandil, qara paltarə qadəny maqaradan səxyb qara atə jəhərlədijini və onun dalənyça səxan gənçin, atəny belinə atylaraq axşam gəldiji tərəfə doqru capdyqəly gəryr.

Gənçin sirrini əjrenmək ucyn maqaraja doqru gedən Avtandil, qara paltarə qadənyla yz-yzə gəlir. Qadəny qorxub „Tariel! Tariel!“—deyə baqyryraq, kimi isə kəməyə caqyryr. Avtandil mehribanəly gəstərib qadənydan kim olduqlarəny səjləməsini riça edir və Bəbr dərisi gejinən gənçin sirrini əjrenmək ucyn uc ildən bəri səhralarəny gəzdijini səjləjir. Nihajət qadəny onə jazyqəny gəlir. O dejir:

— Mənim adəny **Əsmət**, qardaşymənykə isə **Tariel**dir. Əjər burada gəzələsən mən səni qardaşymənyla tanəş edərəm və o da ez dərdini sənə səjlər. Mənim isə, onun sirrini acmaqə haqqəny jəxdur.

Bir az sonra at ajaqəny səsi eşidilir və Əsmət Avtandili maqarada gizlədir. O, qardaşyməny nə ucyn belə tez qajytdyqəny səbəbini əjrenib Avtandildən səhbət acy və dejir:

— Qardaşym, aqylyzlyq jetər, nihajət sənə yaxşy bir dost lazəmdy ki, sən ez dərdini acy sənə səjləjəsən...

Tariel, Avtandilə gəryşyb danəşmaqə razə olur. Bu iki qəhrəman gəryşərkən bir-birinin qyvət və gəzəllijinə hejrət edirlər. Onlar cox tez dostlaşyrlar və Əsmət, qardaşyməny, ez dərdini Avtandilə səjləməyə razə edir.

Tariel gəzlərindən jəş təkə-təkə ez sərgyzəştini səjləməyə başlajy:

Haməny bilir ki, Hindistan jeddi kişvərdən ibarətdir. Bunlarəny altəny qydrət sahibi **Parsadan-şahəny**, biri isə Tarielin atasəny **Saridanəny**dəy. Çəngavər Saridan bytyn ez düşmənlərini məqlub edib ez səltənətini, jəni Hindistanəny jeddidə bir hissəsini Parsadan-şaha verdi. O da Saridanəny ezynyn bytyn qu-ru və dəniz qoşunlarəny əmirlijinə təjin etdi. Həç evladəny olmajan Parsadan-şah, Saridanəny Tariel adəny oqlunu oqulluqa gətyrды. Hələ usaxkən Tariel

elə bir bədən qyvətinə malikdi ki, şirlər və bəbrlərin əhdəsindən asanlıqla gəlirdi. Tariel beş yaşında ikən Parsadan-şahın bir qızı oldu və onun adını **Nestan Dareçan** qojdular. Əvvəlçə Nestanla Tarieli bir jerdə tərbiyə edirdilər. Bəşər gezy Nestan Dareçan qədr gözəl bir jaranmış hələ gərməmişdi. Parsadan-şah onu, öz səltənətinin vərəsesi e'lan etdi. Nestana, Tarielin başı Əsmət və iki kəniyə xidmət edirdi.

Tarieli öz atasının evinə qajtarlıqları zaman Nestanın jeddi yaş tamam olmuşdu. Parsadan-şah Nestan ucun gözəl bir qəsr tikdirib qızı oraja geyirdi ki, bundan sonra Tariel, gözəllər-gözəli olan Nestan uzun illər ərzində gərmədi...

Saridan əldəkdən sonra Parsadan-şah, atasının mənsəbini Tarielə tapşırırdı. Tariel dövlətin sərhədlərini düşmənlərdən qoruyur və boş vaxtlarını hər çyrə ojunlarla və ovlaqlarda keçirirdi...

Bir dəfə Parsadan-şah Tarieli, qızının qəsrinə apardı ki, o, vurduqun kəklikləri Nestana öz əli ilə versin. Nestan gərən Tariel bejhuş olub jəxıldı.

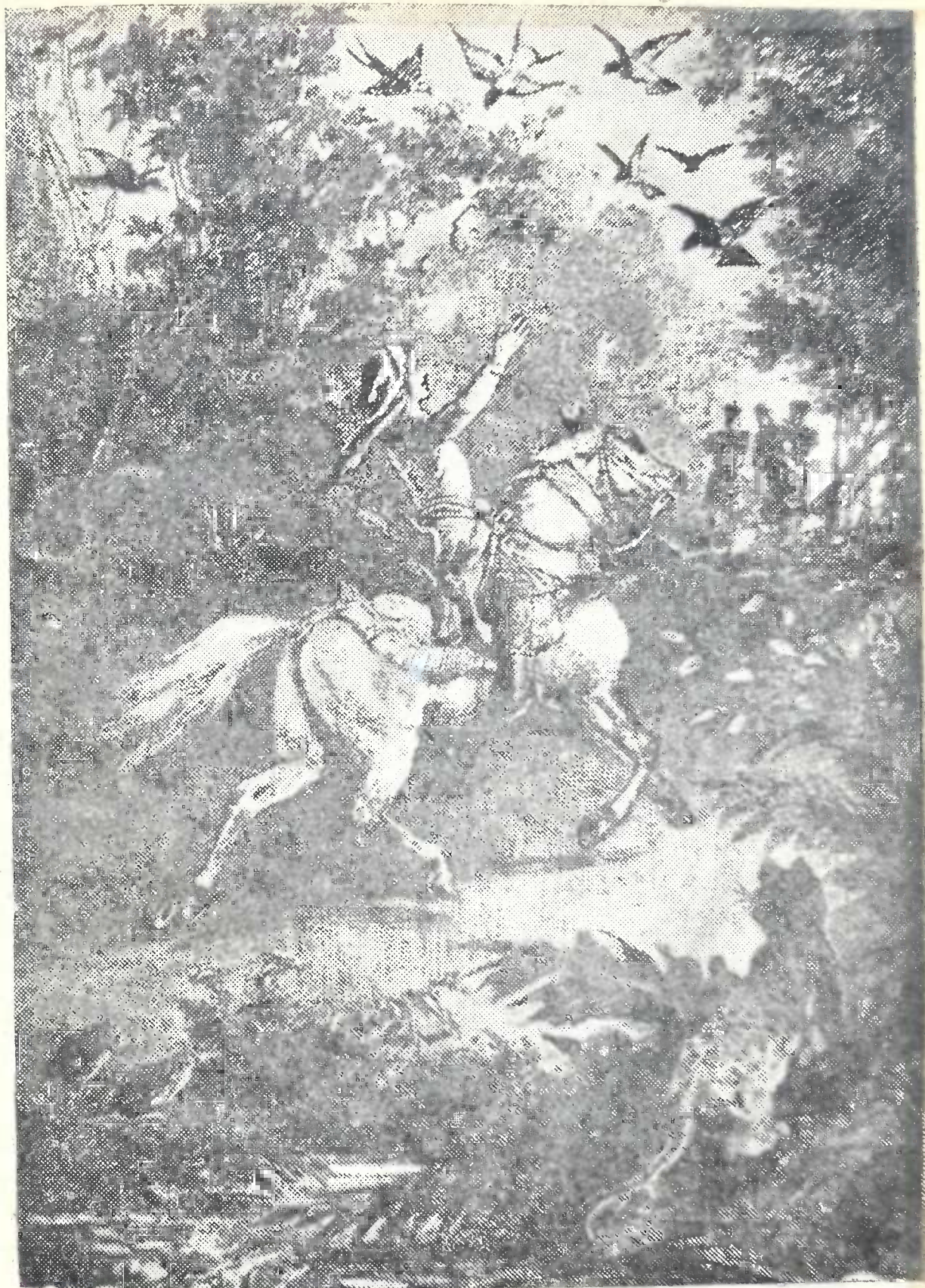
Bundan necə gün sonra Nestandan Tarielə gizliçə məktub gətirdilər. Nestan jazırdı ki, ər ijit öz sevgisini bejhuş olmaqla dəjil, qəhrəmanlıqla isbat etməlidir. Tariel, artıq, baş vermək istəməjən cinlilərin ıstynə huçum etməli və onları itaət altına almalıdır. Sonra Nestan jazırdı ki, o, Tarieli sevir və ondan başqa ər arzılamır...

Tariel Cinə huçum edib qoşunlarını daqıtdı və Cin padşahı Ramazı əsir edib gətirdi. O, Cindən Nestana qızılla tikilmiş qara şal və qara bir taç gətirmişdi.

Bir dəfə Parsadan-şah və məlikə, Tarieli saqırtıb Nestan Xarəzm prinsinə ərə vermək haqqında onunla məsləhətləşdilər. Tariel bu fikri bəjəndijini bildirdisə də, işıqlı dynja onun gözələri qarşısında qaraldı və kəderindən qəlbi patlamaq dərəcəsinə gəldi...

Parsadan-şah, Xarəzm prinsini pəjtəxtə saqırtmaq ucun atlı gəndərdi. Nestan da bu qərar haqqında eşidib Tarieli, buna razılıq verdijini ucun məzəmmət etdi. Tariel, şahın fikrinə zidd səxmaqın öz sirrini açmaq demək olduğunu sejlədi və Xarəzmdən gələnlərin hamısını qılıncdan keçirəcəjini də ilavə etdi.

Nestan, jalıq prinsini əldəməjini və şaha: „Taxtın varisi mən olduğum halda nə ucun iranlılar gəlib bizə aqalıq etsinlər?“ deməjini Tarielə məsləhət gərdu... Xarəzm prinsini Hindistan pəjtəxtinə gələn kimi, Tariel onu əldərdi və öz qalasına səkilib qoşunu ətrafına jərdi. Prinsini əlyumunda qızının da əli olduğunu bilən Parsadan-şah qəzəblənib Nestan iki nəfər qara qul ilə **uzaq** bir adaja syrgyn etdi. Əsmət bu qəmli xəbəri qardaşına bildirdi. Tariel, başı Əsmət və bir necə çəngavərlə bərabər bir gəmiyə oturub Nestan ax-tarmaqqa jola düşdü. Cox gəzdirər. Tarielin adamları açlıq, susuzluq və xəstəlikdən həlak oldular və o, başı ilə tək qaldı. Bir gün onlar jad bir əl-

Avtandil Tarieli axtara - axtara g z r...

kənin sahilinə janaşdılar. Fridun adlı gənc və gözəl bir pəhləvan bu əlkənin padşahı idi. Tariel, Fridunla dostlaşdı və öz dərdini ona açdı. Fridun isə, bir gün sahilə durarkən iki qara qul ilə pəri qədər gözəl bir qızın qaybında sahilə doğru yzdyklərini və onları geryb geri qacdyqlarını geryjyny Tarielə seylədi. Bu sehbəti eşidən Tariel aqladı.

Fridun Nestan axtarmaq ucyn hər tərəfə adamlar gəndərdisə də, ondan bir xəbər bilən olmadı. Tariel Fridunu tərək etmək istərkən Fridun öz sevgili qara atını ona baqdyşladı. Əsmətlə birlikdə bir cox əlkələri gəzən və iqbaldan kysdyjy ucyn artıq hec bir insanla geryşmək istəməjən Tariel qalın meşəlijin icində bir mağarada məskən saldı. Öz sevgilisini dişi bəbrə bənzədən Tariel həmişə ystyndə bəbr dərisi daşjyr...

Burada Tarielin qəmli sərgyzəsti bitir. Avtandil də öz sərgyzəstini və yzildən bəri Tarieli axtardıqlarını naql edir.

Bu sehbətdən sonra Avtandil, Tarielin janyna tez qaybdaçaqını vəd edib onunla vida'laşır və öz vətəninə doğru jola dyşyr.

Avtandil Ərəbistan pajtəxtinə catıb bytyn əhvalatı Restovan-şaha və sevgilisi Tinatinə seyləjir. O, qaybdyb Tarielə jardım etmək ucyn izn istəjir. Tinatin öz sevdijindən ayrılmək istəmirsə də, Tarielin halına acıdyqdy ucyn Avtandilin getməsinə razı olur...

Fatma-xatunun qulları, misilsiz gözəli onun janyna gətirirlər...

Avtandil, dostu Tarielin janyna qaybdaraq, hər nə çyrə olsa da bir ilə qədər Nestan Darecanı tapacağına vəd edir və Fridun-şahın əlkəsinə jola dyşyr.

O, Fridunla geryşyb məsləhətləşir və onunla birlikdə, necə il əvvəl Nestanyn geryndyjy dəniz sahilinə gəlir. Orada Avtandil Fridunla vida'laşdı sahil-boju ilə səyahət etməjə başlajır. O, bir şəhərə catıb devletli bir taçirin evində qonaq olur. Taçirin qadını **Fatma-xatun** Avtandilə odlu məhəbbət bəsləjir.

Bir gün sehbət arasında Fatma-xatun, necə il əvvəl onların dəniz sahilində olan baqına, icində iki qara qulla gynəş yzly bir gözəl olan qaybdyb janaşdyqdy haqqında Avtandilə seyləjir: Fatma-xatun öz qullarını gəndərib qız qaralar-

dan pul ilə və əjər razı olmasalar zorla alıb gətirməyi əmr edir. Fatma-xatunun qulları, qaraları öldürüb misilsiz gözəli onun yanına gətirirlər.

Bu əlkənin padşahı, qızın gözəlliyi haqqında eşidərək, onu öz sarayına apardıysa da qız oradan qasıb təkrar Fatma-xatunun yanına gəlir. Lakin burada da dajanməyib kişi paltar geyinir və at minib hara isə qasır.

Sonra Fatma-xatun qızın qaçlara əsir düşərək, Qaçet qalasına aparıldığını və kiçik yaşlı Qaçetija [prinsinə nişanlandığını haqqında eşitdiklərini naql edir.

Bu səhbətdən son dərəcə sevinən Avtandil özünün kim olduğunu və nə məqsədlə gəldiyi haqqında Fatma-xatunə söyləyir. Fatma-xatunun ucmaq bilən və istədiyi

vaxt gəzə gərynməz olan sehrəgər bir qulu vardı. Onlar həman qula bir məktub verib Qaçet qalasına, Nestan Dareçanın yanına gəndərlər. Çavabında Nestan, Təriələ janyqlı bir məktub jazıb rıça edir ki, onu unudaraq, Hindustana qajıtsın və onun ucun özünü bəljə salması. Bir nişan olaraq, Nestan vaxtilə Tarielin ona baqışladığı qara şalı bir parçasıyla məktubla gəndərir...

Avtandil tələsərək Tarielin yanına qajıdır və onu, öldürdüyü bir şirin janynda aqlar halda tapır. Tariel, əvvəl dostunun gətirdiyi bu şad xəbərə inanmayan kimi olursa da, qara şalı parçasıyla gərən kimi bejhuş olub jaxılır. Avtandil onu huşa gətirir və onlar Əsməti də alıb Fridun əlkəsinə gədirler...

Fridun, Qaçet jolunu jaxş tanıyır. Hər uc pəhləvan Fridunun uc jzən jaxş çəngavəri ilə birlikdə Qaçet qalasına jola düşürlər. Onlar qalajacatı qala qarşı janynda məsləhətləşdikdən sonra huçuma başlajırlar. Qala, bu qəhrəmanların qarşısında tab gətirə bilməjib təslim olur...

Onlar Nestanə azad edərək, şad və xoşbəxt halda Fridun əlkəsinə qajıdır və burada Tariellə Nestana dəbdəbəli toj edirlər.

Sonra hər uc qəhrəman Ərəbstana gedib Avtandillə Tarielin tojunu kecirir və toj təntənələri qurtaran kimi bejyk qoşunla Hindustana jola düşürlər.

Nestan, Təriələ məktub jazır.

1614791

Jolda onlar bir dəstə misir taçirinə rast gəlir və taçirlər, necə illər boju Nestanla Tarieli axtarıb tapmıjan Parsadan-şahın qıssadən əldüjy və Cin padşahı Ramazın Hindistana jejeləndiji xəbərini verirlər.

Qəhrəmanlar bejyk syr'ətlə gedib Hindistana çatır və Cin qoşunların qıraraq onların şahı Ramazı əsir alırlar. Bu hadisədən sevinən əhalı Nestan və Tarieli şahlıq taxtına sıxarır.

Yc qəhrəman daha bir necə vaqt bir jerdə qaldıxdan sonra, Avtandilla Fridun, Tariellə vidalaşır və hərə öz ölkəsinə jola düşür. Tariel isə öz sevgili Nestan ilə xoşbəxt yaşamaqda dəvam edir...

*
*
Şota Rustavelinin, juxarıda qıssa məzmununu verdjimiz „Bəbər dərisi gejinən pəhləvan“ adlı poeması epiloqunun sonunda dejilir:

Əjdy, maçərasın, Xaneli Amiranın,
Şavteli xanəndəsi Əbdyl-mis amalının,
Dilargeti oxudu durmadan. Tmoqveli,
Tarielcyn də daim aqladı Rustaveli.

Rusçadan tərcümə edən: I. Haçıjev

AVTANDILIN GYLƏNŞƏRƏ GƏLMƏSİ

„BƏBR DƏRISI GEJİMİŞ PƏHLƏVAN“ DASTANINDAN BİR PARÇA

Avtandil, hej gəzə-gəzə,
Dənizləri yzə-yzə,
Geçəni gyndyzə qatdı,
Bir şəhərə gəlib çatdı.
Dərd tərəfi yaşıl baqlar,
Ətrafında uça daqlar;
Baqcalarda əlvan gyllər,
Oxujur şəjda bylbyllər.
Şəhər bənzər gylstana,
Tə'rifi sıqmaz dastana.
Avtandil, gəmidən enib,
Taçir libasın gejib,
Tirmə şal saldı bojnuna,
Girdi sovdagər donuna.
Qarşısına gələnlərdən,
Bələdcilik edənlərdən.
Bir nəfərə jaxınlaşdı,
O, bir qula səhbət acdı.
Çiddi-çiddi soruşurdu,

Myfəssəl sorəq tuturdu:
„Siz hansı qovmdansınız?
Kimdir əsliniz-nəsliniz?
Əlkəniniz adı nədir?
Kim bu jerdə həkmrandır?
Bilmək istərəm: burada
Nə sajaqdır alver-sovda.
Sovdagər coxdurmu sizdə?
Hansı malı əlkənidə
Alıb-satmaq verər fajda?
Məxləs: nədir qanun-qajda?“
Çavabında Avtandilə,
Qul sejlədi, gəlib dilə:
„Dinlə məni mahçamallı,
Gəzəl oqlan, mən, kamallı,
Əqilli geryrəm səni.
Lytfən jaxş dinlə məni;
Səhbətimdən nəf alarsan,
Məndən cox razı qalarsan.

Bu gerdıyın məmləkətə,
 Bu məhtəşəm səltənətə,
 Sular şahlıq dəjərlər.
 Uçsuz-bucaqsız bu yerlər.
 Cox bəykdır, bir ilə sən
 Hyduduna jetişməzsən.
 Rəjtəxti — Gyləşərdır,
 Bu, cox qədim bir şəhərdir.
 Sərvətinin joxdur sajb,
 Bəyjklykdə azdır tajb.
 Gəmilər hara getsələr
 Jenə dənyb bura gələr.
 Bu dijarda həkmrandır
 Məlik Surxaj—şah, sultandır
 Ki, onun şəhrəti-şanb
 Jajyb tutub hər janb.
 Bu jerin namı cox uça,
 Çavanlaşır gəlsə qoça.
 Bizlər mydam şad jəşərb,
 Fərəhdən aşb-daşərb.
 Baqcamızda qızıl gyllər,
 Xoş bojlı sysən synbyllər,
 Jazb-qısb solmaz, acar,
 Məst edici ətir sacar.
 Bizim ölkə bir gylşəndır.
 Bizə həmişə rovşəndır,
 Dost baxanda aşqə dolur;
 Düşmən baxanda kor olur...
 Buradakı sovdagərlər,
 Kələklər içad edərlər.
 Alverləri — bir əjlənçə,
 Tiçarət inçədən-inçə.
 Hər janda var alıb-veriş.
 Qazanç-zərə r qolaj bir iş.
 Kasıb beş gün alıb satır,
 Joxsulluğun daşın atır.
 Pul olmasa nisjə alar,
 Ta əlinə maja salar...
 Mən, qoça bir sovdagərin,
 Baqbanjam, baqım sərin,
 Xoş havaly, mənzerəli

Bir baqdır məjli-məzəli,
 Gəlib-gedən sarbanların,
 Qafilə və karvanların
 Düşərgə jeri olmuşdur,
 Hej boşalıb, hej dolmuşdur...
 Ancaq bizdə belə bir dəb,
 Bir qajda olunur tələb:
 Gərək bytyn məta'lara,
 Gələn bahaly mallara,
 İlk dəfə əzmyz baxaq,
 Sonra şəhərə buraxaq.
 Gərək secək jaxşy malb,
 Əlvən daş-qaş, tirmə şaly,
 İrək parca, xalca xaly
 Bizim ola, budur halb,
 Rəsmi, adəti bu jerin...

Qaçet qalasına hücumdan bir mənzerə

Gərək bizə sovdagərler,
 Gəzəl bəxşişlər verələr;
 Belədir dəbimiz nejsə...
 Siz tək nəciplərə isə,
 Aqam ehtiram gəstərir,
 Sarajında qonax edir...
 Əfsus ki, o, səfər edib,
 Uzax əlkələrə gedib.
 Əgər burada olsajdı,
 İndi evdə tapılsajdı,
 Səni gəzəl qarşıladdı,
 Evində qonax saxladdı...
 Hüsejndir aqamın adı.
 Vardır evdə bir arvadı,
 Ona Fatimə deyərlər,
 Qəriblərə hərmət bəslər.
 Qonaxçıldı, mehribandı,
 O da bir özgə çır çandı.
 Səni əziz tutar inan;
 Bələdcilər verib haman,

“Bəbr dərisi gejinən pəhləvan” poemasından,—Tari-
 el bəbrlə mybarizədə.

Şəhrimizlə tanış edər.
 Sənlə yaxşı jola gedər...
 Avtandil: „Cox saq ol!“ dedi,
 Qulu o saat gəndərdi:
 „Durma daha, tələsik get,
 Ханьмяна tez xəbər et!“
 Qul syr’ətlə addım atdı,
 Tezçə gəlib evə catdı;
 Qan-tərini silə-silə,
 Ханьмяна gylə-gylə,
 Başladı naql ejləməyə,
 Gərdyjny sejləməyə:
 „Ханьм, bir fəxridir mənə,
 Myzdələr jetirim sənə!
 Uzaxlardan əlkəmizə,
 Bəjyk karvan gəlib bizə.
 Karvanın sahibi gəjcək
 Bir oqlandı, inan, gercək
 Sərvə oxşar boj-buxunu,
 Hejran qalır gərən onu,
 Bədrənmiş aja bənzər,
 Gejimi başdan-başa zər;
 Al qumaşa bəzənibdir,
 Xejli lətif, cox nəcibirdi.
 Məndən etdi sorqu-sual,
 Şəhrimizdən tutdu əhval...
 Fatimə bu xoş xəbəri
 Eşidib, tez nəkərləri
 Gəndərdi qarşılamağa,
 Qərrib qonaq gəmidə.
 Qullara əmr oldu həmdə,
 Evdə yaxşı jer dyzəldi
 Taki gəzəl qonaq gəldi:
 Janaqlar gylə-xəndan,
 Dodaqlar lə’ly mərçan...
 Məftunların fikri budur:
 „Çəldlikdə bəbr — qyvətədir şir“.

El dastanə zənrində azad
 tərçymə: ƏLİ ÇƏDİD

Hakim Uşax

Ərəb naqıylı

Rəs. Ratişvili

(Əvvəli keçən nəmrdə).

Uşaxlar səslərini kəsdilər. Kim isə, həvəssizçəsinə soruşdu:

— O nə çyrə oğundur, Əhməd?

Əhməd cavab verdi:

— Bu çox sadədir. Bir nəfərimiz hakim olur. Qalanlar Əli Qoçia ilə Nurəddini onun yanına gətirir və hakim onları myhakimə edir. Razıymı?

Uşaxlar baqırdılar:

— Razıyq, razıyq! Sən yaxşı fikirləşdin Əhməd. Hə, indi hakim kim olsun?

— Salla, Salla! O, doğrucu hakim kimi joğundur. Qoj o myhakimə etsin!

— O ki, hamımdan pis oxujur, myhakimə etməyi bacarmı?

Əhməd cavab verir:

— Halbuki, doğrucu hakim də onları myhakimə etməyi bacarmadı.

Uşaxlardan biri dejir:

— Demək sənçə hakim sarsaqdır.

Əhməd baqır:

— Əlbətdəki sənin hakimin ahmaqdır. Dajım dejir ki, hakim onları myhakimə etmək əvəzinə Qurana and icdirdi ki, Əli Qoçia kuzəyə əsrəfi qojub, Nurəddin də onları getirməyib. Onların hər

ikisi də Qurana əl basıb and icdilər. O da onları buraxdı. Əli Qoçia isə buna razı olmaıyb xəlifənin əzyne şikajət etmişdir.

Salla, onu sarsaq hakime oxşatdıqlarından incijib aqıqlı halda soruşdu:

— Sən olsajdın myhakimə edə bilərdinmi?

Əhməd cavab verdi:

— Əlbətdəki edə bilərdim.

Salla dejir:

— Myhakimə et gerek də, mən bacarmıram!... Nə inki sən, onları xəlifənin əzy də myhakimə edə bilməz.

Əhməd dejir:

— Əjər onları myhakimə edə bilməsə, demək sənin o xəlifən də ahmaqın biridir.

Bu zaman, qarlı səkisində oturub uşaxlara qulaq asan Çəfər, Harunərrəşidə dejir:

— Ja Əmir gedək, bu hajasız uşaxların səzlərini eşitməyin.

Harunərrəşid saqqalınə tumarlayb rıylı ilə cavab verir:

— Qoj qulaq asa, Çəfər, sabah mən bu işə baxmalıyam və doğrusu işə nə çyrə girişəcəjimi bilmirəm.

Bu zaman Əhməd janь ystə cevrilən daqqanьn ystynə sьcradь və janьn ajaq-arьnь aşaqь sallajьb baqьrdь:

— Ej uşaxlar, mən xəlifəjəm. Bu saat Qoçia ilə Nurəddini myhakimə edəcəjəm

Gylysmə, fit və əlcalma səsleri qopdu:

— Başla-başla Əhməd, myhakimə et, biz də qulaq asaq!

Əhməd soruşur:

Kim Əli Qoçia olaçaq?

Uşaxlardan biri:

— Mən,—deјir.

— Bəs Nurəddin?

Başqa bir uşax:

— Mən. Ançaq, əjər məni məhkum etsən bərk vurdurma.

Uşaxlar gylyşdy. Əhməd ciddi gerynyş alaraq soruşur:

— Əli Qoçia nədən şikajət edirsən və taçir Nurəddini nədə gynahlandьrьrsan?

Əli Qoçia olan uşax Əhmədin qabaqьnda diz cəkьb baş əјir və başlajьr:

— Ja Əmirəlmə'minin, mən kyzəni onun janьnda əmanət qojdum. Kyzənin altьna min qьzyl əsrəfi qojmuş və ystyndən zeјtun təkmyşdym. Mən səjahətə gedib jeddi ildən sonra qajьtdьm və o, kyzəni mənə qajtardь. Lakin o, zeјtunla dolu idi və gerynyr, Nurəddin qьzylarь getyrmyşdyr və bojnuna da almьr. Əmr et qьzylarьmь versin ja Əmirəlmə'minin!

O jenə baş əјdi. Nurəddini ojnajan uşax isə baqьrdь:

— Намьсь јalandьr!

Əhməd aсьqlandь:

— Sus, mən ki sənə danьşmaqə izn vermədim!

Uşaxlar gylyşdylər:

— Əhməd lap qəzəbli xəlifə imiş!!..

Əhməd ciddi surətdə soruşdu:

— Nurəddin! Sən nə ucyn Əli Qoçianьn qьzylarьnь vermirsən?

Uşax—Nurəddin isə cavab verdi:

— Bəјyk həkmydar, axьr kyzədə hec qьzyl joxdu, orada ançaq zeјtun vardь.

Əhməd soruşdu:

— Nurəddin o kyzə budurmu?

— Budur bəјyk həkmydar.

Bu vaxt Əhməd daqqanьn ystyndən əјildi və guja kyzədən bir şej getyryl aсьzьna qojdu. Sonra damaqьnь capьrydadьb başьnь buladь və dodaqьnь silib dedi:

— Neçə də ləzzətli zeјtundur! Əli Qoçia şən deјirsən ki, kyzəni jeddi il bundan əvvəl ona tapşьrmьşsan deјilmiz.

— Bəli, həkmydar, Baqdadдан getdiјim vaqt.

— Ola bilməz,—deјib Əhməd jalandan təəççьb edir,—onda zeјtynlar coхdan kiflənib xarab olardь. Ej, burada zeјtun alvercisi kimdir, səs verin!

Bir uşax səs verib dedi ki, o, guja 40 ildir ki, bazarda zeјtun albьb satьr. Əhməd deјir:

— Coх əçəb, de gerym zeјtun necə il təzə qala bilər?

Uşaxçьqaz belə cətin sualb gəzləmirdi; o bojnunun dalьnь qaşьjьb cavab verir:

— Zeјtun qaldьqda ikinçi ilində artьq jeməli olmur.

Əhməd əmr edir:

— Hajdь bu zeјtunun dadьna bax!

Uşax guja zeјtunu aсьzьna aparьb ceјnəјir, dadьna baxьr və deјir:

— Həkmydar, bu ki, lap təzə zeјtundur...

Bu zaman Əhməd əlini qaldьrьb bəјyk qəzəblə deјir:

